

> Lana Meniga, Nikolina Prkačin   foto: Karla Jurić

PATRIK GREGUREC

„Žensko kazalište“, svijet u kojem umjesto ruža raste ironija

IVANA VUKOVIĆ: *Možeš biti sve što želiš*

Redateljica: IVANA VUKOVIĆ

KunstTeatar

Premijera: 19. listopada 2023.

Možeš biti sve što želiš energična je predstava autorice ženskog predloška, dramaturginje i u ovom slučaju redateljice Ivane Vuković. Uz nju su i dramaturginja ženske izvedbe Nina Gojić, suautorice ženske izvedbe i glavnih i sporednih ženskih uloga Lana Meniga i Nikolina Prkačin te ostale suradnice i ostali suradnici na ženskoj predstavi. To, da je sve *žensko*, preuzimam iz letka i opisa predstave na mrežnoj stranici Kunst Teatra; kolegice su na dramaturški čvrst način multimedij-ski obradile sintagmu „žensko kazalište“ u toj mjeri da letak, plakat i sama predstava čine trokut koji omeđuje zasebni svijet, svijet u kojem umjesto ruža raste ironija.

U dramskom tekstu *Možeš biti sve što želiš*, koji je bio tiskan u *Kazalištu* (broj 89/90), radi se o dvije djevojčice, Lenu i Mari, koje se igraju. Pričaju si viceve i prave se da su druge osobe, a u jednom trenutku uđu i u *ulogu* glumice, odnosno u tekstu su glumice naslovljene kao IZVOĐAČICA 1 i IZVOĐAČICA 2. U

Kunstovoj se predstavi događa znatna *energizacija* teksta, Lana Meniga i Nikolina Prkačin apsolutno dominiraju scenom, a ondje gdje se gubi prvotna suptilnost teksta, dobiva se na snazi izvedbe. U tekstu djevojčice na trenutak skinu masku i postanu izvođačicama, dok se u samoj predstavi prisutnošću glumica događa suprotno: odmah nam je jasno da predstava želi da nam bude jasno – radi se o glumicama koje igraju da su djevojčice koje igraju da su mnoge druge žene i muškarci. Budući da se u tekstu izlazi iz lika djevojčice u lik IZVOĐAČICE dogodi tek u drugoj polovici, predstava gubi taj upisani element iznenađenja. No takvim postupkom brechtijanska kvaliteta ogoljavanja uloge koja je u tekstu predviđena ne gubi na snazi, nego se događa suprotno – ona je ponovno otkrivena i svjesno provedena u cijeloj predstavi te čini dramaturšku okosnicu predstave.

Nicolina Prkačin i Lana Meniga nakon početne igre s publikom (Nicolina Prkačin će se nekoliko puta naviriti iz propadališta)

igraju djevojčice koje jedna drugoj pričaju viceve o ženama; viceve koji počinju relativno benigno:

LENU: Znaš kako dječaci piške kad su vani?

MARA: Kako?

LENU: Izvade ga i piške. Znaš kako djevojčice piške?

MARA: Kako?

LENU: Trpe.

(Ivana Vuković, *Možeš biti sve što želiš*; 2022.)

No *pravi* vicevi dolaze kad djevojčice odluče staviti još jedan sloj na svoj *stand-up* u duetu te počnu glumiti scene iz takozvanog odraslog života. Lenu i Mara nadalje glume medicinsku sestru, ženu koja dolazi na pobačaj, kinesku doktorandicu, učiteljicu, pa i svoju baku. Ulaskom u svijet odraslih, struktura koja isprva počiva na vicu postaje mnogo ironičnijom i izravnijom – preko viceva, i u didaskalijama, nešto se vrlo jasno posreduje, recimo kad je Lenu/Margaret trudna, dio dijaloga glasi ovako:

LENU/MEDICINSKA SESTRA:
(histerično) Djevojčica je.
Žao mi je.

Mara kao Jelena uhvati Lenu kao Margaret za ruku.

LENU/MARGARET: Žao mi je.

Mara joj pokazuje da nastavi.

LENU/MEDICINSKA SESTRA:
(histerično) Djevojčica je.
Žao mi je.

LENU/MARGARET: Žao mi je.

LENU/MEDICINSKA SESTRA:
(histerično) Djevojčica je.
Žao mi je.

LENU/MARGARET: Žao mi je.

LENU/MEDICINSKA SESTRA:
(histerično) Djevojčica je.
Žao mi je.

LENU/MARGARET: Žao mi je.

LENU/MEDICINSKA SESTRA:
(histerično) Odmah ostajete i na pobačaju?

MARA/JELENA: Da.

LENU/MARGARET: Žao mi je.

(Ivana Vuković, *Možeš biti sve što želiš*; 2022.)

Uz tu boratovsku epizodu valja spomenuti i priču o dvije banane, u kojoj jednu pustimo na miru, a drugu ćemo malo dotaknuti... pritisnuti... pomaziti... drkati... silovati; a za tjedan dana ćemo lijepo vidjeti kako će izgledati jedna banana, a kako druga banana. Tako ćemo naučiti kako će izgledati djevojčice koje su dirane i djevojčice koje nisu dirane. (Ivana Vuković, *Možeš biti sve što želiš*; 2022.)

Primjećujemo da se ovdje ne radi o fingiranju dječje pogrešne predodžbe o svijetu odraslih, što ne bi bilo neobično za dječju igru, nego se radi o tome da djevojčice točno znaju kako taj svijet funkcionira, i mehanički i emocionalno. Zbog takvog preciznog seciranja trenutne stvarnosti, ponovno nam postaje jasno da su lik Lane Meniga i lik Nikoline Prkačin ovdje temeljne uloge koje glume istoimene glumice, da tek na drugoj razini glume djevojčice Maru i Lenu, a na trećoj razini sve ostale likove koje djevojčice glume u igri. *Ono* što se pokušava posredovati ulaskom u igru odraslih je odbijanje same te igre, ironijom. Od rezanja klitorisa u Ugandi, preko okrivljavanja žrtve seksualnog nasilja i prava na besplatni pobačaj pa sve do dječjeg doplatka, ostatak predstave sadržajem radi sistematično mapiranje nepravde počinjene nad ženama. S tom se nepravdom djevojčice, i lik Nikoline Prkačin i lik Lane Menige, i

> Lana Meniga foto: Karla Jurić

Nina Gojić i Ivana Vuković, nose – ironijom.

Lana Meniga i Nikolina Prkačin ovom su se predstavom pokazale kao izuzetno predane i kvalitetne glumice koje, osim zadanostima, odlično vladaju i improvizacijom, koju tekst i režija velikodušno, i točno, nude. Jedan primjer koji objedinjuje sva čvorišta o kojima sam dosad pisao: činjenicu da lik Nikoline Prkačin i lik Lane Meniga, u odnosu na tekst, u izvedbi ima prednost pred Marom i Lenu; da je ironija način ophođenja s nepravdom i da predstava ponovno otkriva slojevitost teksta. U toj sceni djevojčice glume odrasle i Lenu/Margaret glumi da povlači dim cigarete. Mara izlazi iz uloge odrasle osobe Jelene i *privatno* i iskreno iz uloge djevojčice opomene Lenu da ne uvlači dim. Iako mi znamo da je to samo predstava i iako su i inače svuda oko nas dokazi koji

upućuju na štetnost pušenja, iako djevojčica Lenu ne puši *zaista* – publika koja puši ili ima drage ljude koji puše, ponovno se, na trenutak, ipak zapita o zdravlju svojih bližnjih. No već nekoliko sekundi nakon toga glumice ulaze u uloge Lane Meniga i Nikoline Prkačin, otvaraju mali prozor Kunst Teatra, za koji nitko dotad nije ni znao da postoji, i *zaista* pale cigarete. Čini mi se da je to simbolički trenutak u predstavi, jer imam osjećaj da točno toliko traje, nekoliko sekundi, bilo koja vrsta neugodne autorefleksije. Radije odmah zapalimo cigaretu. Dok puše, govore dalje tekst kao da glume djevojčice, ali je jasno da glume Nikolinu i Lanu, odnosno, glume glumice na nezavisnoj sceni.

Kamera prati mirno predgrađe, kućicu u cvijeću i travu oko nje, svježe obojenu bijelu ogradicu i starijeg čovjeka kako u toj idili

> Lana Meniga, Nikolina Prkačin   foto: Karla Jurić

zalijeva travnjak. Čovjeka nešto odjednom presiječe u prsima i on pada na travnjak, kamera ga prati i nastavlja ići u travnjak, koji od prvotne idealne površine prelazi u nešto što izgleda kao prašuma puna opasnosti, mračno mjesto ispod čije površine vladaju žohari. To je početak filma *Blue Velvet* Davida Lyncha.

Mladi ljudi danas su prokleti. Prokleti smo znanjem. S malo kvalitetnog istraživanja možemo naći apsolutno svaku stvar koja ne valja u ovom svijetu. I nalazimo ih, nepravda uvijek ostaje na internetu i mi je vidimo, slučajno, ili je svjesno tražimo. Znamo da se

svijet oko nas samo pretvara da funkcioniра a da je sve zapravo trulo. Da je početak filma *Plavi baršun* Davida Lyncha *pars pro toto* civilizacije. Naravno, ima u svijetu i lijepih stvari, sigurno više nego čemera jer inače ne bismo postojali, ali ova se predstava ne bavi lijepim stvarima. To je potpuno razumljivo, jer je u predstavi svjesni fokus na upravo suprotnom.

Sve su predstave za sve, ali *Možeš biti sve što želiš* je najbliža kategoriji predstave za mlade, upravo zbog svojega svjetonazora. Ironija i nihilizam su prevalentni kod nas prokletih. Zaista, kako da ja živim ako znam

da u Ugandi djevojčicama režu klitorise; u Kongu dječaci umiru u rudnicima kobalta, a kobalt nam je u baterijama za mobitel, a svi imamo mobitele; u Kini se djeca bacaju s desetog kata tvornice razne elektronike; ako znam da postoji otok na kojem bogati siluju maloljetnice i maloljetnike, nema šanse da je to samo taj jedan jedini otok, nema nika-kve šanse; ako čitam Platonovu *Državu* i podignem pogled s knjige pa mi ponovno postane jasno da su kod nas i kod njih svih drugih – politika i *šemica* sinonimi; i ako vidim ove koji za sve to vrijeme kleče na trgu i da zaštitari mole s njima i da je netko opet bacio kamen na Pride? Moderni problemi zahtijevaju moderna rješenja: ironija je moj štit, nihilizam oklop. Iako i štit i oklop imaju rubove, oni samo izgledaju oštro, ali nisu. Ni štit ni oklop ne služe za akciju, nego za obranu, stagnaciju. Za preživljavanje, kako bismo dočekali bolja vremena.

Američki dramski pisac, dramaturg i redatelj, osnivač Ontological-Hysteric Theatera, Richard Foreman kategorizira događaje u odnosu na naše iskustvo u dvije kategorije: rupa ili ogledalo. Ponekad se dogode stvari koje stvore rupu u našem iskustvu pa ne znamo kako se nositi s njima. Rupa u našem iskustvu je produktivna, jer moramo ili izići iz nje ili je izravnati ili ući u nju i temeljito je istražiti. Rupa poziva na akciju. Rupa nas izmješta iz onoga što znamo. Rupa u iskustvu je kul. Ako je događaj ogledalo našeg iskustva, onda je to na kraju svega ugodan događaj, neovisno o tome koji je njegov sadržaj. Ogledalo nam daje pasivnu povratnu informaciju, koja je uvijek malo distorzirana, ali ne izlazi iz okvira poznatog. Potvrđuje nam ono što već znamo. Neki će više cijeniti rupu u iskustvu, a neki ogledalo iskustva. Ako se vodimo Foremanovim kategorijama, *Možeš biti sve što želiš* je ogledalo.

Neka se svi kul ljudi sada malo zaustave i udahnu nekoliko puta. Ne kažem da je ogledalo nužno loše. Katkad se dogodi da predstava *ispadne* ogledalo. Predstava *Možeš biti sve što želiš* to nije. Kod autorskog tima

Vuković/Gojić/Meniga/Prkačin ogledalo je svjesni dramaturški izbor. Ako je hvatanje trenutne kolektivne svijesti cijelih generacija jedna od stvari koje kazalište čini kazalištem, onda Kunstova predstava buja tom vrlinom, onda je *Možeš biti sve što želiš* hram mlade osobe. Nije istina da predstavu ne zanimaju kanonski apstraktni kompleksi, kao što je ljubav, pravda i istina. Ona je rađena u odnosu na njih. Smije se ljubavi, ne vjeruje u pravdu, a istina uvijek udara u ironiju. Radi se o dramaturški i režijski preciznoj i slojevitij predstavi, koju Nikolina Prkačin i Lana Meniga uživaju igrati i to se vidi i to je važno. U predstavi se osjeti složnost i posvećenost cijelog tima, koja je upravo ogledalo suvremenog društva. Kroz svu svoju slojevitost predstava ne mijenja emocionalnu notu koja ostaje u elementu vatre, a s vatrom predstava svjesno i temeljito radi. Iako je ironija cijeli *point* predstave, upravo zbog stalne ironije nikamo ne idemo. Borba ironijom je neproduktivna. Vatra koja gori na jednom mjestu.

Dobiva se dojam da je ova predstava, uz sve već spomenuto, u velikoj mjeri napravljena zato da umjetnice i umjetnici, kolege, s nezavisne scene još jedanput zarade na račun nepravde. I to je pošteno. Predstava, uostalom, tu namjeru i ne skriva. To nije *tezga*, niti je emocionalna priča s figom u džepu, *Možeš biti sve što želiš* ne pretendira da bude išta drugo od onoga što jest. *Pošteno* je svakako misao s kojom sam izišao iz Kunsta. Na kraju nas predstava ostavlja s nihilističkim srednjim prstom nama, srednjim prstom cijelom svijetu, srednjim prstom nepravdi. A Lana i Nikolina su se za vrijeme zasluženog petog ili šestog pljeska sakrile u propadalište i izvirivale, gotovo sramežljivo i pomalo zbunjeno, iskreno skromno, baš kao na početku predstave. Baš kao da se i dalje igraju s nama. I zbog toga se pitam tko je tu na kraju glumio koga, kako i zašto, i shvaćam da više zaista nije važno. Jednostavno nije pošteno propustiti Nikolinu Prkačin i Lanu Meniga u predstavi koja isprva izgleda kao da je stvorena za njih, a na kraju nam bude jasno da je to njihova predstava.